

Discussion ved Landhuusholdningselskabets Møder.

I Mødet den 21de Febr. indlede Rammerraad Andersen paa Gundersløvholm en Discussion om ældre og fuldtudviklede Handyr's Betydning for Huusdyravlen og hvorvidt Landboforeningerne kunne bidrage til en mere almindelig udbredt Erkjendelse heraf, navnlig til at indskrænke den hyppige Afbenyttelse af yngre Individier, der nu overalt mere eller mindre finder Sted.

Taleren mindede om, at det nu er almindelig anerkjendt, at ældre Handyr have en større Indflydelse paa Afkommet, end man før antog. Han har ofte tidligere udtalt sig derom, men har nu gjort nogle nye Sagtagelser, der kunne udtrykkes med Tal, og som yderligere godtgjøre Fordelen ved at benytte ældre Handyr. Hans Erfaringer dreie sig vel kun om Malkeqvæget, og for dette's Vedkommende kun i en enkelt Retning; men al Sandsynlighed taler for, at det samme gjelder for de andre Huusdyr med Hensyn til de ældre Handyr's Indflydelse paa Afkommet's kraftigere Udvikling.

Naar han nemlig tidligere tillagde Dviekalve, faldne efter yngre Tyre, da viste det sig bestemt, at disse som Dvier vare mere tilbøielige til at kaste Kalv, end naar Dvierne vare faldne efter ældre fuldtudviklede Tyre, saaledes som det vil sees

af de efterfølgende Optegnelser, der omfatte et Tidrum af 12—14 Aar:

a. **Qvier faldne efter Tyre over 4 Aar gamle.**

Qvierens Antal.	Kødreens Alder.	Med første Kalv		Procent Kalfere.	Mødrene have været 4 Aar og derover		Mødrene have været under 4 Aar		Bemærkninger.
		købt rigtigt.	købt Kalb.		ved rigtig Kælvning.	ved Kalfning.	ved rigtig Kælvning.	ved Kalfning.	
4	9 Aar	3	1	25	3	1	"	"	
8	8 "	6	2	25	6	2	"	"	
10	7 "	7	3	30	7	3	"	"	
12	6 "	9	3	25	9	3	"	"	
13	5 "	11	2	15	11	2	"	"	
21	4 "	17	4	20	17	4	"	"	
6	over 4 Aar, men Alderen kan ei nøiagtig opgives.	6	"	0	6	"	"	"	
74	"	59	15	20	59	15	"	"	

b. **Qvier faldne efter Tyre 3 Aar gamle og derunder.**

35	3	17	18	52	17	15	"	3	
25	2	14	11	44	14	10	"	1	
4	1 à 1½	"	4	100	"	1	"	3	
64	"	31	33	52	31	26	"	7	

Af 74 Qvier faldne efter Tyre, som vare over 4 Aar gamle, er der saaledes kun 15 Kalfere eller 20 pCt., medens af 64 Qvier efter Tyre paa 3 Aar og derunder de 33 eller 52 pCt. ere Kalfere. Der viser sig altsaa tydeligt en bestemt Grændse, imellem 3die og 4de Aar, saa at den sidste Alder heri betegner den fuldkomne Udvikling, og altsaa burde Tyrene først benyttes i denne Alder. Vel kunne naturligviis mange andre Aarsfager have indvirket paa Raftningsstikfældene, og disses

Antal kan have været større eller mindre end paa andre Gaarde, men deels have Forholdene i de enkelte Aar været eens for alle Qvier, og deels omfatter Udbraget saa mange Individier og afgiver gjennem længere Tid saa bestemte Henviisninger, at Resultatet ogsaa har overgaaet Talerens egne Forventninger, hvorvel han forud var overbevist om, at det maatte gaae i den Retning.

Da der saaledes, naar man fastholder, at den hyppigere Kastning med første Kalv blandt de Qvier, der ere faldne efter yngre Tyre, hidrører fra, at disse netop paa Grund af deres Ungdom og ufuldstændige Udvikling have givet i det Hele taget svagere Afkom, her foreligger et Beviis mere for de ældre Handedes Betydning for Avlen, saa vil der ogsaa være en Grund mere for Landbosforeningerne til mere end hidtil at søge at skaffe den Erkjendelse almindelig Indgang, at den bedste Støtte for Husedyravlens ligger i saavidt muligt til al Aal kun at benytte ældre og fuldtudviklede Handede. Den sidste Husedyrløve har havt til Følge, at der tages særligt Hensyn til de yngre Tyr, og dette er fuldkomment rigtigt; men der bør skjælnes imellem Opmuntringspræmier og de Præmier, der stemple Dyrene som allerede skikkede til Aalsdyr. Saalænge dette ikke steer, vil Præmieuddelingen medføre, at de unge Tyr blive brugt for tidligt, i en Alder, da de ikke kunne nedarbe deres gode Egenstaber, og i hvilken de svækkes ved Parringen; og paa samme Tid ville de ældre gode Tyr blive mindre benyttede, end de burde. Der bør derfor ved Dyrsuerne skjælnes imellem de Handede, der allerede antages at kunne præstere Noget, og dem, af hvilke dette først senere kan ventes, derved, at Tyrene i det Aar, som gaaer nærmest forud for Indtrædelsen i deres fulde Udviklings Alder, ikke kunne belønnes, men derimod erholde Opmuntringspræmie for denne Alder (om muligt fra de ere 1 Aar gamle) og Belønningsspræmie efter den. Naar en Hingst er 4 Aar, en Tyr 3, en Vædder eller Orne 2 Aar, skulde den saaledes ikke kunne tage Præmie, men baade naar den var yngre og ældre. Derved

vilde Grændsen være udtrykkelig betegnet for, naar et Dyr burde benyttes til Avl, og det vilde vistnok have til Følge, at de yngre Dyr bleve mindre benyttede end hidtil.

Godeier, Lieutenant Saxtorph erkjender Rigtigheden af de her anførte Klager over Misbruget af altfor unge Handyr, men troer dog nok, at man tidt kan benytte saadanne i en tidligere Alder, end den ærede Indleder af Discussionen synes at ville tilstede, naar man saa blot gjør et omhyggeligt Valg af de Hundyr, med hvilke de føres til Parring. Efter toaars Tyre og ældre Køer har han i Almindelighed seet et godt Resultat.

Kammerraad Andersen har selv gjort samme Erfaring; men man vil dog i Reglen finde, at de efter en saadan Parring faldne Kalve hovedsageligen arve Moderens og ikke Faderens Egenskaber, hvad jo som oftest er mindre ønskelig.

Han skal især bede de Tilstedeværende at hyltre sig om hans Forslag til Maaden, paa hvilken man ved Dyrstuerne kunde betegne de præmiebelønnede Dyr saaledes, at Faren for deres nu saa hyppigt forekommende for tidlige Anvendelse i Avlens Tjeneste derved vilde modarbeides.

Lieutenant Saxtorph bemærker hertil, at man ved de jydskke Dyrstuer, til hvilke det især er at han har Kundskab, vistnok belønner baade ganske unge Hingste og Tyre, men stedse tillige underhaanden abvarer Eieren mod at bruge dem for tidligt, hvorfor det ogsaa bestandigen lastes, hvis det ved næste Dyrskue viser sig, at Eieren har misbrugt Dyret, noget der jo især godt lader sig eftervise paa Hingsten. Det er imidlertid vistnok ogsaa kun en saadan halvt privat Indvirkning paa Eieren, der herved med Held lader sig anvende, medens Gjennemførelsen af Kammerraad Andersens Forslag neppe vilde undlade at avle Misforstaaelse og Utilfredshed blandt de mindre Forbrugere.

Tøvrigt maa han opretholde sin for udtalte Mening, at Aldersgrændsen for Handyrenes første Anvendelighed er sat

ufornødent høit i Indledningsforedraget; en kraftig fireaars Hingst maa dog vist i Reglen ansees for tjenlig som Besteler.

Kammerraad Andersen indrømmer dette under Forudsætning af, at den saa i det første Aar bruges sjældnere, end det ældre Dyr; men for tidlig Præmiebelønning bevirker netop Misbrug eller stærkere Benyttelse end Dyret kan taale.

Statsraad Hofman (Wang) troer heller ikke, at andre Principer for Præmieuddelingen ved Dyrskuerne ville have den forønskede — og vistnok meget ønskelige — Virkning at hæmme Misbruget af de unge Handyr. Den finder Sted i endnu højere Grad for Thyrenes end for Hingstenes Vedkommende og hidrører fra, at man, hvor man ønsker at faae sine Qvier til at kælve i en ung Alder, hellere fører dem til en ung Tyr, der er lettere at bære end den ældre, sværere.

Profesor Prosch antager ikke den ubtalte Formodning, om at den hyppige Kastning formeentligen hidrører fra Brugen af de unge Tyre, for velbegrundet. I saa Fald maatte Kastning af Kalvene jo forekomme efter en stor Maalestok hos f. Ex. det flamske Dvæg, hvor Brugen af to- høist treaars Tyre angives at være det Almindelige, men, sjøndt den naturligviis ogsaa indtræffer der, er det dog ingenlunde i nogen overordentlig Grad. For at kunne komme til noget sikkert Resultat om Aarsagerne til et saadant Forhold, maa man have et langt større, og fra mere forskjellige Egne indsamlet Materiale end det foreliggende.

At de ganske unge Tyre benyttes paa saa mange Steder, hidrører især fra, at Thyren i Reglen kun betragtes som et nødvendigt „Dnde“, der skal søges snarest muligt bragt til at forrente sig, og dette er meget uheldigt. Med Undtagelse maastee af Fedevæget, der vel nærmest kan betragtes som bestaaende af overudviklede ungdommelige Individier, bør vi med Alvor stræbe at bygge Avlen paa passende, ældre Handyr, saa at disse sættes istand til at afgive deres gode Egenskaber til et tatrigt Afkom. Det er saadanne, hvem de heldige Fremskridt af Racerne skyldes; men de fremkomme ikke i noget saa stort

Antal, at vi have Raad til hyppigt at afløse dem. Blandt Hestene ansees det jo for heldigt, naar man imellem 30 Føl finder 1, hos hvem alle Faderens gode Egenstaber ere udprægede, og vi ville ogsaa see, at man overalt, hvor Stoddene have været fortrinlige, længe har beholdt de gamle Handedyr. Sertenaars Tyre og tyveaars Hingste kunne jo ret vel endnu gjøre Tjeneste. Man kan ved Dyreavlen ikke i den Grad som ved Podning eller Stifning af Planterne være forud sikker paa, at de producerende Individier nøiagtig ville gjengive sig selv, dertil have mangfoldige Tilfældigheder en altfor stor Indvirkning; men derfor skal man ogsaa med Omhu bevare og bruge saadanne Dyr, af hvilke man har størst Grund til at vente et godt Resultat. Er Taleren altsaa end ikke overbeviist om, at Handedyrenes Alder er af Betydning med Hensyn til Kastningernes Hyppighed, saa tillægger han den i saa mange andre væsentlige Henseender en saa stor Vigtighed, at han i høi Grad maa samstemme med og takke for den Udholdenhed, hvormed Kammerraad Andersen griber enhver Leilighed til at indstærpe denne vigtige Sag.

Lieutenant Saxtorph maa ansee det for en Wildfarelse, naar en tidligere Taler har omtalt de unge Tyre som lettere at bære for Køerne under Bedækningen end ældre; de gamle have tværtimod ganske anderledes Kraft til at bære sig selv, (de gaae ogsaa i Reglen frem paa Bagbenene), medens den unge Tyr sænker stærkt forover paa Koen, og saaledes snarere bliver tungere for denne. Uagtet han selv iøvrigt ikke har været ængstelig ved at benytte yngre Tyre, har han dog aldrig deraf sporet nogen særlig uheldig Virkning i Henseende til Kastning, som hos ham sjældent har overskredet 4 pCt. Mon ikke de i de fremlagte Tabeller opførte Han- og Hundyr have staaet i for nært Slægtstabsforhold til hinanden?

Kammerraad Andersen tør ikke benægte dette i ethvert enkelt Tilfælde, skjøndt det kun undtagelsesviis har funden Sted. Ligesaalidt skal han mod Professor Prosch paastaae, at den hyppige Kastning ene har sin Grund i, at Qvierne ere

faldne efter for unge Thyre, hvis hyppige Anvendelse derimod sikkert i det Hele taget bærer Skylden for den ringe Fremgang i vor Dvægavl. Som oftest ophører man at bruge Thyrene paa det Stadium, da man egentlig først skulde begynde dermed, medens han selv har havt udmærkede Resultater af 10—12 Aars Dyr.

Professur Prosch htrrer mod den næstsidste Taler, at der skal ingen virkelig „Erfaring“ have for Stadeligheden af Parring mellem nærbeslægtede Individier, tiltrods for at denne Paaastand i de sidste halvserbdsindsthye Aar har maattet tjene til Skjærmbredt, næsten hvergang man ikke var istand til at finde en anden Grund, til dermed at skjule gjorte Misgreb eller indtrufne Uheld.

Rammerraad Quistgaard deler den her udtalte Mening, at de ældre Handyr i det Hele taget give et bedre Afkom end de yngre, men ønsker meget at høre et godt Raad, om hvordan man skal kunne lære de gamle Thyre at være rolige; thi det Vanskelige heri er meget ofte Grunden til at de affaffes.

Rammerraad Andersen har erfaret, at det 3die og 4de Aar i Reglen er den Alder, i hvilken Thyrene ere vanskeligt at styre, men det er næsten altid lykkedes ham at faae dem tæmme og fromme ved at lade dem arbejde — gaae for Vogn, hvorved de jo tilmed kunne gjøre god Nytte, og det har viist sig, at de ere langt lettere at vænne til at trække end Stude, det vanskelige er at lære dem at dreie Vognen. Thyre, efter hvilke der skal tillægges Malkekøer, bør imidlertid ikke anvendes til Trækbrug, før de ere 4 eller 5 Aar gamle, da deres Udvikling ellers selvsølgelig kommer til at gaae i en for Malkeevnen mindre heldig Retning. „Kongepremiethyren“, der altid var from og taalmodig, havde dog ingensinde arbeidet, hvorimod „Egeberg“ en Tid var bleven noget urolig, men den blev ved at bruges til Kjørsel saa from, at et Barn kunde styre den.

Candidat Segelcke trer ogsaa, at Uvanheden er en Hovedgrund, til at der lægges mindre Vind paa gamle Thyre, end det vilde være heldigt; men at Arbejdsbrugen i og for sig

skulde være et Middel til at styre dem, er dog neppe rigtig. Det er vistnok her — som hos Tjenestefolkene — Kost og Behandling, som betinger dens Omgængelighed. Hvor almindelig en Morfskab er det ikke, at drille og tirre Thyrefalven i hele dens Vøgeperiode, saa at de onde Instincter ret udvikles, indtil det ender med, at Thyren paa en høist uheldig Maade tager Commandoen! Nei en retfærdig og human Behandling vil her sikkerlig bringe det bedste Resultat og er, da den paa Gundersløsholm ydes under ethvert Forhold, altsaa ogsaa under Kjørslen, vistnok mere end denne den egentlige Grund, til at man der saa godt formaaer at styre sit Dvæg.

Lieutenant Sætorph benytter ogsaa jævnlig ældre Tyre som Trækdyr, f. Ex. til at kjøre Vand til de tøirede Kæer, men kan aldrig sætte to sammen for en Vogn, hvorimod han giver enhver en Stud til Kammerat.

Kammerraad Andersen gjør opmærksom paa, at foruden andre Fordele, man har deraf, bidrager Kjørselebrugen, som enhver jævn Motion, til en forøget Frugtbarhed hos Thyren.

Sine Tyre ringer han forresten i en meget ung Alder, og bruger til Begyndelse gjerne en tynd Ring, der saa senere ombyttes med en sværere. Ved Kjørsele benyttes Bidsel som paa Heste, og ikke Kapsun om Næsen.

Kammerraad Quistgaard kan ikke lade Professor Prosch's Yttring om det Usærlige i nært Slægtskab, henstaae uimodsagt, den er neppe rigtig!

Professor Prosch erindrer om, at saa er hele den engelske Avl aldeles urigtig. Ja alle udmærkede Stammer maae saa være fremkomne ad en forkastelig Vej; thi enhver af dem er uddannet paa den Maade, Shorthorn-, Southdown-, Dishley-, Fuldblods-, Frederiksborgracen, mens den dueede noget, og alle andre ere opkomne og vedligeholdte ved Slægtskabsstryksninger i de nærmeste Led. I England bedækker almindeligen Faderen sin Datter, Datterdatter og Døtterdøttres Døtterdøttre o. s. v. uden at Ulemper kunne paavises deraf, skjøndt paa den anden Side et bedre Resultat naturligviis dog heller ikke fremkaldes

just derved. Men hvad der er Godt, forefindes altid i saa faa Exemplarer, at vi ikke kunne undgaae en ubstrakt Brug af dem. Det er Forsyndelsen mod denne Kjendsgjerning, som har ødelagt Frederiksborg-Stutteri. — Tusinder paa staae det Modsatte; men de have ingenfinde præsteret Noget selv!

Rammerraad Andersen har tidt og uden Skade parret Halsøbstende, hvorimod han, uagtet han dermed maaskee har forvoldet sig større Uleilighed end fornødent, bestandig har passet at undgaae dette med Heelsøbstende. En tilstrækkelig Afvigelse er forøvrigt ikke saa vanskelig at tilveiebringe, naar man blot har to ældre Handyr, idet disse, selv om de ere Brødre, godt gjensidig kunne bedække hinandens Afkom i flere Slægtled.

Statsraad Hofman (Bang) fremhæver, at ikke alene de gode, men ogsaa de uheldige Egenstaber gjengives stærkede og stærkere udpræget ved Slægtskabsparing. Hos sine Faar har han saaledes ad denne Vej faaet en forøget Frugtbarhed; men han har ogsaa havt Uleilighed til i Sverrig at see en heel Faarestamme gaae under, formeentligen kun fordi det enkelte Tillsøgsdyrs Svaghed i bestandig forhøiet Grad forplantedes til Afkommet.

Profesør Prosch er aldeles enig heri. Indaarl stærker Arveligheden baade i Godt og Ondt.